

MEDIARECHT

AAK20168012

J.M. Breemen & V.E. Breemen

Regelgeving en beleid

Het afgelopen jaar zijn herhaaldelijk Nederlandse journalisten uitgezet en veroordeeld in respectievelijk Turkije en Egypte (zie de beantwoording van Kamervragen hierover in twee Kamerbrieven van de minister van Buitenlandse Zaken van 12 oktober 2015). Het betreft de inmiddels bekende (of beruchte?) gevallen van Frederike Geerdink en Rena Netjes. In het geval van Geerdink (zie ook *KwartaalSignaal* 135, p. 7806) uit de minister in zijn brief zorgen over de ontwikkelingen in Turkije. Uitzettingen en sociale media-blokkades bemoeilijken journalistieke werkzaamheden in de regio. De Europese Commissie blijft de pers- en mediavrijheid op de voet volgen als vast onderdeel van de dialoog met Turkije. Netjes werd bij verstek veroordeeld in Egypte, tegelijk met meerdere Al Jazeera-journalisten. Een aantal journalisten kreeg gratie, maar de bij verstek veroordeelden niet. De minister stelt in zijn brief dat Nederland zich inzet voor een oplossing, zoals een pardon-verzoek en verbetering van de Egyptische persvrijheid als geheel. Dat laatste kan bijvoorbeeld via diplomatieke middelen. De minister wijst erop dat Nederland en de Europese Unie hun zorgen over de persvrijheid onder de aandacht hebben gebracht tijdens de Mensenrechtenraad. Het verslechteren van de pers- en mediavrijheid in Egypte heeft volgens de minister ook nadelige invloed op democratisch gelegitimeerde parlementsverkiezingen (die daar in het najaar van 2015 werden gehouden).

Een korte update over de nieuwe Mediawet (zie voor het wetgevingsproces tot nu toe: *KwartaalSignaal* 135, p. 7806 en *KwartaalSignaal* 136, p. 7879). De wet zal pas na een

schriftelijke vragenronde in de Eerste Kamer worden behandeld. Een aantal senatoren heeft namelijk nog bedenkingen over de aangescherpte regulering van amusement op publieke zenders – ‘amusement’ is alleen toegestaan als daarmee een informatief, cultureel of educatief doel wordt gediend. Dit betekent vertraging voor de inwerkingtreding, die gepland stond op 1 januari 2016 (zie *Kamerstukken I* 2015/16, 34264, D).

Bijna een jaar na invoering van de Bibliotheekwet is de sector met een strategie gekomen voor toegang tot zowel fysieke als digitale bibliotheekdiensten (zie eerder *KwartaalSignaal* 133, p. 7656). Leden kunnen vooralsnog kiezen voor een gecombineerd fysiek/digitaal lidmaatschap of ‘digital only abonnement’. Een aandachtspunt is de privacy van gebruikers en hun leengegevens; die moet gewaarborgd zijn (*Kamerstukken II* 2015/16, 33846, 49 en *Kamerstukken I* 2015/16, 33846, H).

Op Europees niveau een ‘eindejaarslijstje’ van het internetplatform ter bescherming en versterking van de veiligheid en vrijheid van journalisten (Raad van Europa, zie hierover eerder *KwartaalSignaal* 133, p. 7656, *KwartaalSignaal* 135, p. 7807 en *KwartaalSignaal* 136, p. 7880). Totaal aantal *alerts* sinds de lancering in april 2015: 106 in 25 landen. De betreffende staat reageerde 52 keer.

Een groot deel van de *alerts* viel in ‘level 1’: 68 (‘Level 1 – Covers the most severe and damaging violations of media freedom, including physical assaults and murder, intimidation, impunity for crimes targeting journalists and the application of excessively severe penal laws to protect state officials from the level of criticism which is to be expected in a democracy.’). Fysieke aanvallen op journalisten werden 34 keer gemeld. Twaalf journalisten werden vermoord. Sinds oktober 2015 zijn het Committee to Protect Journalists en de Index on Censorship als partners toegetreden tot het platform. Zij kunnen de Raad van Europa nu dus alerteren op schendingen van de mediavrijheid in Europa. In het persbericht over de toetreding onderstreept Secretaris-Generaal van de Raad van Europa Jagland hoe belangrijk het is dat dreigementen tegen journalisten zichtbaar worden gemaakt. Wanneer staten in kwestie hierop aangesproken worden, kan in dialoog actie worden ondernomen. Volgens de Secretaris-Generaal zijn er al voorbeelden van positieve uitkomsten (zie website Raad van Europa, *Press release* – DC137 (2015)).

Rechtspraak

Deze keer een uitspraak van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, een eerste aanleg- en hoger beroepsinstantie (ECLI:NL:OGHACMB:2015:48, gepubliceerd 21 december 2015). Het Hof veroordeelt de eindredacteur van een Arubaans dagblad tot rectificatie van een aantal artikelen rond het Hard Rock Hotelproject dat de minister van Toerisme, Transport, Primaire Sector en Cultuur liet ontwikkelen. De redacteur had tevergeefs verzocht om openbaarmaking van de documenten rond de gunning van het project. Daarna verscheen een aantal

artikelen van de hand van de redacteur, waarin de minister ‘corrupt’ werd genoemd. Twee grondrechten zijn in het geding: vrijheid van meningsuiting versus het recht op eer en goede naam. Het Hof onderkent dat een politiek figuur meer kritiek moet accepteren, maar vindt dat de artikelen onvoldoende bewijs bevatten voor de sterke beschuldigingen. Het Hof benadrukt dat de term ‘corrupt’ een zware lading heeft in Aruba en concludeert dat het belang van de minister zwaarder weegt: de artikelen hebben geen satirisch of karikaturaal karakter, zijn onrechtmatig en moeten worden gerectificeerd.

Na de conclusie van de A-G in de *Tiroler Tageszeitung Online*-zaak (C-347/14, zie *KwartaalSignaal* 136, p. 7881), heeft het Hof van Justitie nu uitspraak gedaan. De zaak was doorverwezen door een Oostenrijkse rechter met prejudiciële vragen over de begrippen ‘programma’ en ‘audiovisuele mediadienst’ uit de Richtlijn Audiovisuele Mediadiensten. Valt de website van een nieuwsblad – of aparte gedeeltes zoals een ‘Video’-onderdeel – onder het begrip ‘audiovisuele mediadienst’? De A-G vond van niet: een andere uitleg zou de bedoeling van de regeling voorbij schieten. Volgens het Hof omvat het begrip ‘programma’ ook het beschikbaar stellen van ‘videofilms van korte duur met korte fragmenten van lokale nieuwsbulletins, sport of amusement op een subdomein van de website van een krant’. De uitleg van het begrip ‘audiovisuele mediadienst’ vereist volgens het Hof inzicht in het hoofddoel van de dienst. Daarvoor is bepalend of de inhoud en functie van video’s onafhankelijk zijn, of een aanvulling vormen op de journalistieke activiteit en de schriftelijke artikelen in de web-editie van het nieuwsblad. Dat moet de nationale rechter verder beoordelen. Het Hof geeft alvast een voorzet: uit het dossier zou blijken dat slechts een klein deel van de artikelen verbonden is met de videofragmenten waar het in de zaak om draait. Het grootste deel van de video’s kan los van artikelen worden opgezocht en afgespeeld. Dit zou betekenen dat de dienst een autonome inhoud en functie heeft.

Het andere Europese Hof (voor de Rechten van de Mens, EHRM) heeft zich gebogen over een totale YouTube-blokkade in Turkije tussen 2008 en 2010: schending van de vrije meningsuiting? Ja, volgens een unaniem EHRM (1 december 2015, 48226/10 en 14027/11 (*Cengiz e.a. t. Turkije*)). De zaak was aangespannen door drie academici, verbonden aan verschillende Turkse rechtenfaculteiten. Als gebruikers van YouTube waren zij het niet eens met de ontoegankelijkmaking van het videoplatform vanwege een tiental video’s die beledigend zouden zijn voor de grondlegger van de republiek Turkije, Atatürk. Ze voerden aan dat hun academische werk door de blokkade werd gehinderd en wezen op het publiek belang van toegang tot de site. Ook al was de blokkade niet op de drie klagers als zodanig gericht, zij maakten wel actief gebruik van het platform. Volgens het EHRM gaf YouTube toegang tot specifieke informatie over politieke en sociale zaken die niet via andere kanalen toegankelijk was. Daarbij maakte het videoplatform *citizen journalism* mogelijk – het verspreiden van politieke informatie buiten de traditionele media om.

Het algehele blokkeren van YouTube voor zo’n lange tijd was niet proportioneel. Conclusie: schending van Artikel 10 (het recht om informatie en ideeën te ontvangen en verspreiden).

Literatuur

- Commissariaat voor de Media, *Mediamonitor. Mediabedrijven en mediamarkten 2014-2015*, Hilversum: Commissariaat voor de Media, november 2015, beschikbaar via www.cvdm.nl of www.mediamonitor.nl;
- T. McGonagle, ‘Positive obligations concerning freedom of expression: mere potential or real power?’, in: O. Andreotti (ed.), *Journalism at risk: Threats, challenges and perspectives*, Straatsburg: Council of Europe Publishing 2015, p. 9-35;
- W. Schulz & N. van Eijk, ‘Study on the Future of European Audiovisual Regulation (final report)’, Hamburg en Amsterdam: Hans-Bredow-Institut for Media Research en Instituut voor Informatierecht 2015;
- D. Voorhoof & T. McGonagle, ‘Freedom of Expression, the Media and Journalists: Case-law of the European Court of Human Rights’, *IRIS Themes*, nr. III, Straatsburg: European Audiovisual Observatory 2015.